

en ganske almindelig Befaling om, at de, som bestyre offentlige Stiftelser, skulle have deres Dbrat rettet derhen, at Fæstterne, saavidt muligt, kunne faae Eiendom paa Vilkaar, hvorunder de kunne være holdne, dog saaledes, at Stiftelserne hverken tabe Noget nu eller i Fremtiden, men derimod ogsaa vilde være velholdne derved. Naar disse Betingelser ere tilfæde, vil man vist ikke finde Exempler paa, at Approbation paa Salg er bleven nægtet. Forøvrigt er Forholdet jo blevet meget forandret fra den Tid, da Frd. af 13de Mai 1769 udkom, og til nærværende Tid; da denne Forordning udkom, stod Bonden nemlig paa et overmaade lavt Standpunct, idet nemlig den største Deel af hans Vdelse bestod i Høveri; ved Siden deraf var der en ringe Landgilde og en middelmaadig Sum i Fæste, og dog stod han sig ingenlunde godt, men var i Almindelighed i fortrykte Omstændigheder. Efter at den Aand, som gik igjennem Frd. af 13de Mai 1769, næsten var udslukket, og da man ikke saae nogen synderlig Virkning deraf, blev denne Aand fornyet ved den Landbolovgivning, som begyndte kort efter, at Frederik den Sette havde grebet Statsrøret; denne Lovgivning gik ogsaa ud paa at forbedre Bondens Tilstand, men den søgte det tildeels igjennem andre Veie. Et høist vigtigt Middel dertil var, at Bøndergodsset blev sat i bedre Stand, saa at det kunde producere Mere; det vigtigste og første Skridt, der skete i denne Henseende, og som var en Betingelse for enhver Forbedring af Bøndergodsset, var Udskiftningen, som blev fremmet med overordentlig stor Beføstning, og disse store Beføstninger gjorde, at der ogsaa ved udtryffeligt Lov indrømmedes Godseierne en Ret til af tilkommende Fæstere at betinge sig saadanne Afgifter, som de kunde komme overens med dem om; dette var Noget, som uden Hensyn til, hvorledes man fortolkede den ældre Lovgivning, var aldeles nødvendigt for Landets Opkomst; thi Godseierne vilde ikke have anvendt de betydelige Beføstninger, som Udskiftningen og andre Jordforbedringer medførte, naar de ikke derfor kunde faae nogen Godtgjørelse; dette indsaae Lovgivningen klarligen, og derfor blev Forordningen af 15de Juni 1792 givet. Det er saa

langt fra, at Bonden er bleven trykket ved disse Forandringer, at netop efterhaanden, som Bøndergodssets Forbedring har indbragt Jorddrotten større Indtægter, saa har det ogsaa ved Siden deraf staaet Fæstebonden en langt bedre og lykkeligere Tilstand, end han forud havde, og han har derved faaet Midler til at kjøbe sin Gaard, og det ofte til saadanne Priser, at han ganske kort Tid efter har kunnet sælge den igjen med flere Tusinde Dalers Fordeel. Det er altsaa langt fra, at den nyere Lovgivning og Statsstyrelse ikke skulde have handlet i samme Øsprit, som Forordningen af 1769 antyder, kun er det i den senere Tid sket med bedre Overlæg og med en rigtigere Burdering af Omstændighederne, og tillige under andre Forhold, saa jeg troer virkelig ikke, at der i saa Henseende er det Allermindste at klage over. Naar den ærede Tale, som nylig havde Ordet, meente, at de særlige Forordninger, der vare udgivne, deels for Domænerne, deels for Sorø Academies Godser, ogsaa burde udvides til andre Godser, som høre under Cultusministeriet, saa maa jeg deels bemærke, at min høitærede Formand, som gav Forslag til den Anordning, som udkom om Sorø Academie, ikke fandt, at det Samme passede paa de øvrige Stiftelser, hvilket efter min Mening virkelig heller ikke er Tilfældet; den hele Lovgivning om Selveiendoms Indførelse paa Sorø Academie er bygget paa Forudsættningen af store sammenhængende Godser, og har ogsaa Hensyn til foregaaende Udgifter, som vare givne. Jeg skal, forsaavidt som der er Tale om, at offentlige Stiftelsers Godser skulde afhændes til Fæstere, gjøre den Bemærkning, at i et Rescript af 19de Mai 1809 blev fastsat, at alle offentlige Stiftelsers samt Beneficiargods, som ikke hørte til nogen Hovedgaard, skulde sælges ved Fæsteledighed, men uden at der derved blev givet Børnene mindste Fortrin. Dersom denne Befaling virkelig var blevet iværksat, vilde det vistnok have været til stor Skade for de Familier, hvortil dette Gods, som forresten ikke er saa overmaade betydeligt, har været bortfæstet. Dette Rescript er vel ikke blevet synderlig benyttet i Danmark, og blev væsentligt ophævet ved et andet Rescript af 1822. Derimod har det i Norge været